

Code No. 5761

SET : C

Roll No.

D. El. Ed. 2nd Year Exam., Feb./March – 2023

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :—

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशाः —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

5761/(Set : C)

P. T. O.

भाग - 'क'

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु **द्वयोः** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या — 2 × 3 = 6
- (क) संस्कृतायोगेन संस्कृतविषये काः काः संस्तुतयः कृताः ? वर्णनं कुरुत।
- (ख) गद्यशिक्षणस्य विभिन्नानां विधीनां विवेचनं कुरुत।
- (ग) पद्यशिक्षणेन कोऽभिप्रायः ? विभिन्नानां विधीनां विवेचनं कुरुत।
2. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) अलंकारेण कोऽभिप्रायः ? विभिन्नानाम् अलंकाराणां सोदाहरणं व्याख्या कार्या।
- (ख) संस्कृतव्याकरणपरम्परायाः उल्लेखं कुर्वन् तस्य महत्त्वं प्रतिपादयत।
3. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) पाठयोजनायाः विभिन्नानां प्रकाराणां वर्णनं कुरुत।
- (ख) सूक्ष्मशिक्षणेन कोऽभिप्रायः ? सोदाहरणं वर्णयत।
4. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) प्राचीनमूल्यांकनविधीनां वर्णनं कुर्वन् तेषां गुणदोषान् वर्णयत।
- (ख) भाषामूल्यांकनस्य विभिन्नानां विधीनां वर्णनं कुरुत।
5. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 5 = 5
- (क) कारकेण कोऽभिप्रायः ? समेषां कारकाणां सोदाहरणं वर्णनं कुरुत।
- (ख) किं संस्कृतव्याकरणं संस्कृतस्य प्रचाराय प्रसाराय च आवश्यकम् ? एकां पाठयोजनामपि सज्जीकुरुत।

भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि —

15 × 1 = 15

(क) “तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि” कस्य कवेः काव्यलक्षणमिदम् ?

- (i) मम्मटस्य
- (ii) भासस्य
- (iii) विश्वनाथस्य
- (iv) कालिदासस्य

(ख) ‘नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि, नैनं दहति पावकः’ श्लोकांशोऽयं कुतः संकलितः ?

- (i) गीतातः
- (ii) कादम्बरीतः
- (iii) उत्तररामचरिततः
- (iv) रामायणतः

(ग) अभिज्ञानशाकुन्तलम् अस्ति —

- (i) नाटकम्
- (ii) महाकाव्यम्
- (iii) चम्पूकाव्यम्
- (iv) गद्यकाव्यम्

(घ) उभयपदप्रधानोऽस्ति —

(i) अव्ययीभावसमासः

(ii) तत्पुरुषसमासः

(iii) द्वन्द्वसमासः

(iv) बहुव्रीहिसमासः

(ङ) धातोः पूर्वं भवति —

(i) प्रत्ययः

(ii) उपसर्गः

(iii) आदेशः

(iv) आगमः

(च) 'अष्टाध्यायी' ग्रन्थस्य रचयितास्ति —

(i) पाणिनिः

(ii) भट्टोजिदीक्षितः

(iii) यास्काचार्यः

(iv) वरदराजः

(छ) '..... व्याकरणं स्मृतम्'। (रिक्तस्थानं पूरयत)।

(i) मुखम्

(ii) कर्णः

(iii) पादः

(iv) हस्तः

(ज) 'आगमनविधिः' सम्बद्धोऽस्ति —

(i) व्याकरणशिक्षणात्

(ii) गद्यशिक्षणात्

(iii) पद्यशिक्षणात्

(iv) कस्मादपि न

(झ) क्रियान्वयित्वं ? (रिक्तस्थानं पूरयत)।

(i) समासः

(ii) कारकत्वम्

(iii) अलंकारः

(iv) छन्दः

(अ) प्राचीनमूल्यांकनविधौ मौखिकपरीक्षा आसीत् —

- (i) भाषणम्
- (ii) शास्त्रार्थः
- (iii) शलाकापरीक्षा
- (iv) सर्वाः

(ट) भाषामूल्यांकनविधौ अस्ति/सन्ति —

- (i) ऐनक्डोटलरिकार्ड
- (ii) रेटिंगमापकम्
- (iii) रुब्रिकः
- (iv) सर्वे

(ठ) शैक्षिकमूल्यांकनविधौ सम्मिलितः अस्ति/सन्ति —

- (i) प्रबन्धात्मक परीक्षा
- (ii) वस्तुगत परीक्षा
- (iii) मौखिक परीक्षा
- (iv) सर्वे

(ड) आदर्शप्रश्नपत्रस्य गुणेषु अस्ति/सन्ति —

- (i) सम्पूर्णपाठ्यक्रमः
- (ii) रोचकता
- (iii) व्यावहारिकता
- (iv) सर्वे

(ढ) पाठयोजनायाः प्रकारः अस्ति/सन्ति —

(i) एकः

(ii) द्वौ

(iii) त्रयः

(iv) चत्वारः

(ण) अन्वेषणपूर्णप्रश्नकौशलस्य घटकः अस्ति/सन्ति —

(i) अनुबोधनम्

(ii) विस्तृतसूचना प्राप्ति

(iii) पुनःनिर्देशनम्

(iv) सर्वे
